

PROGRAMACIÓ DE L' ASSIGNATURA CIÈNCIES SOCIALS: GEOGRAFIA I HISTÒRIA

TERCER ESO

Departament de Geografia i Història

IES PUÇOL, Horta Nord

CURS 2020-21

1. Introducció

La Geografia se n'ocupa de l'estudi de l'espai geogràfic, entès com el medi on té lloc la vida i les activitats dels éssers humans. Per tant, l'espai geogràfic serà entès com la combinació de l'espai físic, resultat de la dinàmica dels elements que componen l'ecosistema natura, i de l'espai social, l'espai produït per l'ésser humà, resultat de diferents processos i actuacions socials sobre el medi físic, el qual és modificat i configurat d'acord amb els interessos de grups socials diversos. En aquest sentit, l'espai geogràfic és complexe i global, resultat de la relació dialèctica dels diversos factors i elements físics i humans que el componen.

L'objecte de la Geografia és, per tant, explicar el canviant espai físic i social com resultat de l'articulació i interacció dinàmica dels elements que el configuren. Per això, la Geografia, com objecte de coneixement, pot aportar un rigor explicatiu a la interpretació i comprensió de l'espai geogràfic espanyol y valencià. Per aconseguir-ho, estudia la distribució i localització dels diversos elements geogràfics, els factors, processos i interaccions que es donen en un espai, així com les seues conseqüències espacials i medioambientals.

1.1. Justificació de la programació

L'assignatura de Geografia pretén donar a l'alumne una visió global del món que l'envolta tant en temps passats com en l'actualitat, aportant a més una perspectiva de futur indefugible. El caràcter obert de l'assignatura comporta un ample ventall de beneficis per l'alumne, que farà de les ciències socials una eina útil per la seua vida en societat, ajudant-lo a conformar-se un esperit crític en tots els àmbits de la seua vida, sent capaç d'argumentar raonadament i de produir un comportament cívic respectuós amb ell i amb la resta de la societat. En aquest objectiu, caldrà dotar les ciències socials d'un sentit útil per l'alumnat, on les competències bàsiques siguen un eix vertebrador dels coneixements construïts, i esdevenint aquesta assignatura una disciplina oberta, multidisciplinar, capaç d'extrapol·lar coneixements que retribueixquen en benefici de l'alumne i la seua educació.

1.2. Contextualització

Aquesta programació va dirigida a l'I.E.S. Puçol, una població d'uns 20.000 habitants en una zona semiurbana, sent aquest l'únic centre públic de la zona, tenint un total aproximat de 800 alumnes. Un fet constatat als darrers anys, és l'arribada progressiva al centre d'alumnes nou-vinguts, provinents majoritàriament d'Ecuador i Colòmbia, als que cal tenir especial atenció a l'hora de la seua integració al centre, sent un aspecte fonamental pel que respecta a l'atenció a la diversitat, entre altres procedències. En aquest sentit cal remarcar un major esforç integrador per les peculiaritats del País Valencià on convieuen dues llengües de forma oficial. Aquesta tasca integradora i d'interrelació cultural deu estar bé present en tot el procés educatiu, ja que del compliment d'aquest objectiu dependrà una convivència sense problemes dintre i fora del centre.

Pel que respecta a la ubicació espacial del centre, aquest està conformat d'un gran edifici que s'articula en dues ales, on tots els alumnes romanen junts sense grans dificultats espacials. El nivell de 3r ESO es distribueix en cinc grups.

2. Objectius de l'etapa respectiva vinculats amb la matèria o l'àmbit

Segons el Decret 1105/2014 l'Educació Secundària Obligatòria presenta una sèrie d'objectius dels quals podem destacar els següents:

a) Assumir responsablement els seus deures, conèixer i exercir els seus drets en el respecte als altres, practicar la tolerància, la cooperació i la solidaritat entre les persones i grups, exercitar-se en el diàleg afermant els drets humans i la igualtat de tracte i d'oportunitats entre dones i homes, com a valors comuns d'una societat plural i preparar-se per a l'exercici de la ciutadania democràtica.

b) Desenvolupar i consolidar hàbits de disciplina, estudi i treball individual i en equip com a condició necessària per a una realització eficaç de les tasques de l'aprenentatge i com a mitjà de desenvolupament personal.

c) Valorar i respectar la diferència de sexes i la igualtat de drets i oportunitats entre ells. Rebutjar la discriminació de les persones per raó de sexe o per qualsevol altra condició o circumstància personal o social. Rebutjar els estereotips que suposen discriminació entre homes i dones, així com qualsevol manifestació de violència contra la dona.

d) Enfortir les seues capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i en les seues relacions amb els altres, així com rebutjar la violència, els prejudicis de qualsevol classe, els comportaments sexistes i resoldre pacíficament els conflictes.

e) Desenvolupar destreses bàsiques en la utilització de les fonts d'informació per a, amb sentit crític, adquirir nous coneixements. Adquirir una preparació bàsica en el camp de les tecnologies, especialment les de la informació i la comunicació.

f) Concebre el coneixement científic com un saber integrat, que s'estructura en diferents disciplines, així com conèixer i aplicar els mètodes per a identificar els problemes en els diversos camps del coneixement i de l'experiència.

g) Desenvolupar l'esperit emprenedor i la confiança en si mateix, la participació, el sentit crític, la iniciativa personal i la capacitat per a aprendre a aprendre, planificar, prendre decisions i assumir responsabilitats.

h) Comprendre i expressar amb correcció, oralment i per escrit, en la llengua valenciana i castellana, textos i missatges complexos, i iniciar-se en el coneixement, la lectura i l'estudi de la literatura.

j) Conèixer, valorar i respectar els aspectes bàsics de la cultura i la història pròpies i dels altres, així com el patrimoni artístic i cultural.

k) Conèixer i acceptar el funcionament del propi cos i el dels altres, respectar les diferències, afermar els hàbits de cura i salut corporals i incorporar l'educació física i la pràctica de l'esport per a afavorir el desenvolupament personal i social. Conèixer i valorar la dimensió humana de la sexualitat en tota la seua diversitat. Valorar críticament els hàbits socials relacionats amb la salut, el consum, la cura dels éssers vius i el medi ambient, contribuint a la seua conservació i millora.

Els objectius d'etapa i cicle als quals contribuïrem des d'aquest àrea de les Ciències Socials, Geografia i Història seran els següents:

Objectius conceptuals:

1. Identificar els processos i mecanismes que regixen els fets socials i les interrelacions entre fets polítics, econòmics i culturals i utilitzar este coneixement per a comprendre la pluralitat de causes explicatives de l'evolució de les societats actuals, el paper que homes i dones exercixen en elles i els seus problemes més rellevants.

2. Identificar, localitzar i analitzar, a diferents escales, els elements bàsics que caracteritzen el medi físic, les interaccions donades entre ells i les que els grups humans estableixen a l'utilitzar l'espai i els seus recursos, i valorar les conseqüències de tipus econòmic, social, polític i mediambiental. Conèixer la problemàtica específica que planteja utilitzar els recursos del País Valencià.

3. Comprendre el territori com el resultat de la interacció de les societats sobre el medi en què es desenrotllen i que organitzen.

4. Conèixer, localitzar i comprendre les característiques bàsiques de la diversitat geogràfica del món i de les grans àrees socioeconòmiques, culturals i polítiques, així com els trets físics i humans d'Europa i Espanya, fent referència específica al País Valencià.

5. Valorar la diversitat cultural manifestant actituds de respecte i tolerància cap a altres cultures i cap a opinions que no coincidixen amb les pròpies, sense renunciar per això a un parer sobre elles.

6. Conèixer i valorar les especials característiques de la identitat lingüística, cultural i històrica del País Valencià i la seua relació amb les altres comunitats autònomes de l'Estat Espanyol.

Objectius procedimentals:

7. Adquirir i usar el vocabulari específic de les Ciències Socials perquè en incorporar-lo al vocabulari habitual augmente la precisió en l'ús del llenguatge i millore la comunicació.

8. Buscar, seleccionar, comprendre i relacionar informació verbal, gràfica, icònica, estadística i cartogràfica, procedent de fonts diverses, inclosa la proporcionada per l'entorn físic i social, els mitjans de comunicació i les tecnologies de la informació, tractar-la d'acord amb el fi perseguit i comunicar-la als altres de manera organitzada i intel·ligible.

9. Utilitzar les imatges i les representacions cartogràfiques per identificar i localitzar objectes i fets geogràfics, i explicar la seua distribució a distintes escales, amb especial atenció al territori espanyol. Utilitzar, així mateix, fonts geogràfiques d'informació: textos escrits, sèries estadístiques, gràfics i imatges, i elaborar croquis i gràfics apropiats.

Objectius de treball i participació:

10. Conèixer el funcionament de les societats democràtiques, apreciar els seus valors i bases fonamentals, així com els drets i llibertats com un èxit irrenunciable i una condició necessària per a la pau, denunciant actituds i situacions discriminatòries i injustes i mostrant-se solidari amb els pobles, grups socials i persones privats dels seus drets o dels recursos econòmics necessaris.

11. Realitzar tasques en grup i participar en debats amb una actitud constructiva, crítica i tolerant, fonamentant adequadament les opinions i valorant el diàleg com una via necessària per a solucionar els problemes humans i socials.

A continuació detallem els **objectius de l'àrea**:

Objectius conceptuals

- Identificar els principals trets físics (clima, relleu, vegetació i aigües) que configuren les grans unitats paisatgístiques del País Valencià, del territori espanyol i del planeta, i explicar, a través de l'anàlisi de casos significatius, les interaccions entre les condicions mediambientals i les principals activitats humanes.

- Localitzar i caracteritzar els principals espais agraris, industrials i centres de producció de matèries primeres i fonts d'energia al País

Valencià, en Espanya i en el món, analitzant els interessos econòmics, socials i polítics i les relacions d'intercanvi que s'estableixen entre països desenvolupats i subdesenvolupat en el comerç d'estos productes.

- Analitzar el procés de terciarització a què estem assistint a través de l'estudi del sector servicis (comerç, transports, informàtica, turisme, etc.) i dels principals fluxos de bens i servicis.

- Analitzar i valorar críticament l'existència en la nostra societat actual d'una divisió tècnica, social i sexual del treball, identificant la influència de l'organització econòmica general i els seus trets cada dia més interdependents. Aplicar este coneixement a l'anàlisi de conflictes socioeconòmics d'actualitat.

- Distingir els principals problemes mediambientals que afecten la Terra, reconèixer les seues causes i conseqüències i crear consciència davant del deteriorament del medi natural.

- Comprendre que en l'actualitat estem assistint a la conformació d'un sistema-món en tots els camps (econòmic, polític, cultural, ideològic), analitzant els distints elements i factors d'este procés, així com els desequilibris existents.

- Entendre i explicar el paper d'Espanya en el món, i en especial la seua relació amb Europa i Amèrica.

- Identificar els trets bàsics de l'organització político-territorial de l'estat espanyol i de la Constitució de 1978.

Objectius procedimentals

- Obtindre informació geogràfica a partir de distints tipus de documents visuals (fotografies aèries, plànols, mapes, estadístiques, gràfics diversos,

fotografies d'època, obres d'art), orals (enquestes) i escrits (textos d'historiadors i geògrafs, textos d'època, obres literàries, etc.).

- Contrastar dades de diverses fonts i integrar-les sintèticament.

• Explicar de forma oral les interaccions entre el medi i l'acció humana en els processos geogràfics. En aquestes exposicions es valorarà la riquesa del vocabulari, la correcció gramatical, coherència i cohesió del discurs, la qualitat del material de suport visual, així com la pronunciació i llenguatge corporal.

• Analitzar els problemes geogràfics en els seues distintes escales (local, regional, mundial), fent insistència en les diferències en l'evolució dels distints països, en els processos de mundialització que es produeixen en l'actualitat i en el dinamisme d'estos processos geogràfics.

• Realitzar mapes i gràfics seguint criteris d'objectivitat en la selecció de fonts i de claredat i neteja en la presentació.

• Integrar en un estudi geogràfic les distintes anàlisis sectorials (físics, demogràfics, econòmics, culturals, etc.) sobre un determinat territori, concedint especial importància a l'anàlisi d'Espanya.

• Distingir entre fonts primàries i secundàries, aprendre a analitzar-les i integrar la seua informació en la realització d'investigacions, informes, etc.

• Utilitzar el vocabulari específic i la informació obtinguda amb rigor, manifestant les opinions de forma argumental i amb actitud tolerant.

• Elaborar algun tipus d'informe, no excessivament complex, on s'explique clarament la metodologia emprada, les seues diferents fases i les fonts utilitzades, explicant al mateix temps les conclusions obtingudes i els problemes ètics plantejats.

- Selecció d'informacions relatives a qüestions d'actualitat, servint-se dels mitjans de comunicació habituals.

- Classificació i síntesi en esquemes, resums, etc.; d'informacions sobre aspectes de la geografia humana, amb especial interès en els referents a Espanya i al País Valencià.

- Relacionar informacions geogràfiques a través de diverses tècniques d'estudi: el quadre sinòptic, el mapa conceptual, l'arbre de representació i explicació, etc.

- Lectura comprensiva de textos relacionats amb el medi ambient, els recursos i la seua distribució en el món, Espanya i al País Valencià.

- Recollida d'informació i elaboració de treballs individuals i de grup.

- Anàlisi i interpretació de mapes temàtics de contingut geogràfic.

- Preparació i realització de debats al voltant de problemes espacials i anàlisi de les interdependències d'escala en l'explicació dels fets geogràfics.

Objectius de treball i participació

- Prendre consciència dels greus problemes ecològics a què s'enfronta la vida humana sobre la Terra, valorar l'impacte dels éssers humans sobre el medi ambient i provocar actituds favorables a la defensa del medi.

- Prendre consciència dels desequilibris demogràfics i de les grans desigualtats econòmiques existents entre els diversos països de la Terra.

- Valoració del medi natural com a recurs i de la diversitat de paisatges naturals, rurals i urbans d'Espanya i del País Valencià.

- Adquirir prudència en l'ús dels mitjans de comunicació i les vies de tràfec com vianants, viatgers o conductors.

- Rebutjar el desigual repartiment de recursos entre els distints països de la Terra i solidaritzar-se amb els menys afavorits.

- Reconèixer el caràcter finit dels recursos del Planeta i la necessitat d'un ús racional d'ells.

- Valorar negativament els prejudicis sexistes, racials i classistes de la nostra societat.

- Tindre interès per estar ben informat.

- Valorar els principis i institucions democràtiques com instruments adequats per a resoldre les discrepàncies d'opinió en els grups socials, valorant positivament l'existència d'estes diferències d'opinió.

- Valorar la diversitat històrica i cultural d'Espanya com una realitat distintiva i enriquidora.

- Valorar l'impacte de les noves tecnologies.

- Desenvolupar actituds de solidaritat, pacifisme i respecte.

- Tolerància i valoració d'actituds, creences i formes de vida de persones o grups pertanyents a cultures diferents de la nostra.

- Avaluació de la integració d'Espanya en la Unió Europea.

3. Competències

Del caràcter de l'Ensenyament Secundari Obligatori que es pretén desenvolupar, del seu plantejament integrador i orientat a l'aplicació del saber adquirit, se'n dedueix la conveniència de centrar l'aprenentatge de l'alumne en unes determinades competències bàsiques, entenent com a tals aquelles capacitats que ha d'haver desenvolupat l'alumne en acabar l'ensenyament obligatori per tal de poder assolir la seua realització personal, exercir la ciutadania activa, incorporar-se a la vida adulta d'una manera satisfactòria i ser capaç de desenvolupar un aprenentatge permanent al llarg de la vida.

La identificació de les competències bàsiques que ha de desenvolupar cada matèria de l'etapa no és una llista tancada i tampoc no existeix una relació unívoca entre l'ensenyament d'una matèria i el desenvolupament de certes competències. Cadascuna de les matèries contribueix al desenvolupament de diverses competències i, al seu torn, cadascuna de les competències bàsiques s'assolirà com a conseqüència del treball en diverses matèries.

Considerem huit àmbits diferents en les competències bàsiques:

- Competència social i ciutadana.
- Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic.
- Competència cultural i artística
- Tractament de la informació i competència digital
- Competència en comunicació lingüística
- Competència matemàtica
- Competència per aprendre a aprendre
- Autonomia i iniciativa personal

La matèria de Ciències Socials està estretament vinculada a la competència social i ciutadana, ja que la comprensió de la realitat social, actual i històrica és el propi objecte d'aprenentatge. Però l'adquisició d'aquesta

competència tan sols és possible si el coneixement sobre les societats passades i actuals és utilitzat pels alumnes per a desenvolupar-se socialment i afavorir la convivència. D'altra banda, s'ajuda a l'adquisició d'habilitats socials, com ara l'empatia, la solució de problemes mitjançant el diàleg i el respecte per les opinions dels altres. En aquest sentit, és important la realització de debats, l'acostament a diverses realitats socials o la valoració de les aportacions de diferents cultures.

Les Ciències Socials estudien l'espai físic en el qual es desenvolupa l'activitat humana, com també la interacció que es produeix entre els dos. En aquest sentit, podem afirmar que desenvolupen la competència en el coneixement i la interacció amb el món físic, de manera que adquireixen una especial rellevància els procediments d'orientació, localització, observació i interpretació dels espais i paisatges, reals o representats. La matèria també analitza la utilització del medi i els seus recursos per part de l'ésser humà, els problemes que genera i el seu ús responsable.

Per a l'estudi de les Ciències Socials, és imprescindible la recerca, l'obtenció i el tractament de la informació procedent tant de l'observació directa com indirecta de la realitat, així com de diverses fonts. En aquest camp tenen un paper important els recursos tecnològics a l'abast d'estudiants i professors, ja que faciliten el treball tradicional i ofereixen noves aplicacions. La incorporació d'eines tecnològiques com a recurs didàctic per a l'aprenentatge de les Ciències desenvolupa la competència en el tractament de la informació i competència digital, especialment en el cas que s'apliquen aquests recursos per a la recerca i selecció crítica d'informació i també quan es contribueix a la interpretació de llenguatges icònics, simbòlics i de representació (llenguatge cartogràfic i de la imatge).

La matèria desenvolupa competències en comunicació lingüística gràcies al gran pes que té l'anàlisi de la informació. A més, facilita l'adquisició d'habilitats per tal d'utilitzar diferents variants del discurs (narració, descripció, argumentació, etc.) i per a l'adquisició de vocabulari específic que s'aplica a

l'estudi de les ciències socials però que també pot formar part del vocabulari habitual dels alumnes.

La incorporació d'operacions senzilles, magnituds, percentatges, proporcions, nocions d'estadística bàsica, ús d'escala, criteris de mesurament, etc., contribueix a l'adquisició de la competència matemàtica. La utilització d'aquestes eines per a la descripció i l'anàlisi de la realitat social permet als alumnes percebre la funcionalitat dels aprenentatges relacionats amb la matèria de matemàtiques.

Les Ciències Socials incideixen en el desenvolupament de la competència d'aprendre a aprendre perquè aplica raonaments de diferent tipus, busca explicacions multicausals, mostra les conseqüències dels fenòmens socials, utilitza fonts d'informació i les analitza críticament, etc. També potencia el desenvolupament d'estratègies per a l'estudi, com ara resums, esquemes o mapes conceptuals.

La matèria contribueix a fomentar l'autonomia i iniciativa personal perquè s'entrena els alumnes a idear, buscar solucions, planificar estratègies, prendre decisions i extraure conclusions. En l'ensenyament de les Ciències Socials troben en la realització de debats i en els treballs individuals o en grup l'eina ideal que brinda als alumnes l'oportunitat de desenvolupar les seues capacitats.

4. Continguts

Bloc 1: Continguts comuns a l'aprenentatge de Geografia i Història Curs. 3r ESO

- Estratègies per a definir problemes i formular preguntes o hipòtesis sobre les causes i les conseqüències, i el significat de les transformacions espacials relacionades amb les activitats econòmiques i polítiques.
- Estratègies per a l'elaboració de guions o plans per a indagar sobre processos geogràfics rellevants de caràcter econòmic i polític.

- Aportació de solucions originals als problemes relatius a fets geogràfics de naturalesa econòmica i política.
- Responsabilitat i eficàcia en la resolució de tasques.
- Procés estructurat de presa de decisions. Estimació d'oportunitats i riscos.
- Avaluació de processos i resultats. Valoració de l'error com a oportunitat.
- Ús de diversos procediments per a obtenir i registrar informació sobre fets geogràfics a partir de fonts variades presentats en diferents llenguatges (verbal, audiovisual, cartogràfic, estadístic) pertanyents a diversos gèneres iobtinguts per diversos mitjans com ara l'ús de biblioteques, eixides de camp o Internet.
- Lectura i interpretació de diversos tipus de mapes temàtics (coropletes, isocoropletes, de punts, de flux, etc.), de gràfiques (lineals, barres, circulars, piràmides de població, etc.), d'imatges i de la informació proporcionada per sistemes d'informació geogràfica.
- Ús crític de buscadors en Internet: consideració de la qualitat, fiabilitat i caire de les fonts.
- Classificació i ús crític de fonts d'informació. Procediments de citació de fonts.
- Ús d'estratègies de comprensió lectora i oral adequades al seu nivell.
- Foment de la lectura de textos divulgatius sobre temes geogràfics relacionats amb les activitats econòmiques i polítiques.
- Ús de diversos procediments per a la classificació, organització, anàlisi i representació de la informació relacionada amb els continguts del nivell: esquemes, mapes conceptuals, mapes temàtics (coropletes) o gràfiques estadístiques (barres, lineals, circulars, piràmides de població, etc.).
- Ús de procediments d'anàlisi de diversos documents per a establir comparacions, identificar els canvis, la distribució, localització, interacció i interconnexió de fets geogràfics.
- Ús de ferramentes TIC per a organitzar (marcadors socials, fulls de càlcul), interpretar la informació i crear continguts en diferents formats: textos, mapes temàtics, gràfiques, blog, wiki, web, presentació de diapositives, murals, pòsters, vídeo, debats, exposicions orals, etc.
- Ús d'entorns d'aprenentatge col·laboratiu.
- Habilitats de comunicació pròpies del seu nivell.
- Assumpció de distints rols en equips de treball.
- Solidaritat, tolerància, respecte i amabilitat.
- Tècniques d'escolta activa: parafrasejar, resumir.
- Diàleg igualitari.
- Coneixement d'estructures i tècniques d'aprenentatges cooperatiu. Imaginació i creativitat.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleces i debilitats. Autoconcepte positiu. Proactivitat.

- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos. Perseverança, flexibilitat.
- Procés estructurat de presa de decisions.
- Estratègies de pensament: pensament alternatiu, causal i conseqüencial, mitjans-fi, de perspectiva i alternatiu.
- Sentit crític i de la responsabilitat.

Bloc 2: El medi físic. Curs 3r ESO

- La repercussió dels riscos naturals com a fre del procés de desenrotllament econòmic i social de les zones més vulnerables.

Bloc 3: L'espai humà. Curs 3r ESO

- Activitats econòmiques i espais geogràfics: funcionament del sistema econòmic capitalista: principis bàsics, polítiques i agents econòmics; problemes socials i desequilibris territorials derivats d'una economia de mercat segons el nivell de desenrotllament econòmic. Divisió internacional del treball: desigualtats regionals en la producció i consum de béns i servicis.
- Els sectors econòmics i la formació d'espais geogràfics (agraris, industrials i turístics): elements, funcionament, processos de canvi, transformacions espacials i paisatges característics. Tendències actuals i perspectives de futur.
- Localització i característiques de les principals zones productores i consumidores de recursos naturals, productes agraris i manufacturats, i de servicis, així com dels focus d'activitat econòmica a la Comunitat Valenciana, a Espanya, a Europa i al món.
- Les infraestructures de transports, de les xarxes de comunicació i dels intercanvis comercials i el seu paper en la mundialització de les activitats econòmiques.
- Problemes socials i desenrotllament humà desigual a Espanya, Europa i al món. El problema del deute extern dels països pobres: repercussions socials i econòmiques.
- El medi natural com a recurs per al desenrotllament de les diferents activitats econòmiques. Problemes mediambientals: deteriorament del medi natural i esgotament dels recursos naturals.
- Conscienciació de la necessitat de racionalitzar el consum dels recursos naturals i de reduir els efectes nocius de l'activitat econòmica en el medi.

- Mesures correctores i polítiques de conservació i protecció del Medi ambient: aprofitament sostenible dels recursos naturals (fonts d'energia i matèries primeres), racionalització de la producció d'aliments i de manufactures i aposta per les fonts d'energia renovables.
- Organització territorial i espai geogràfic: l'organització política del territori i el traçat de les fronteres. L'organització territorial d'Espanya (model autonòmic) i de la Unió Europea com a processos en construcció.
- Els sistemes polítics al món: tipus, funcionament i conflictes.
- Desequilibris territorials, desigualtats polítiques i socials actuals (gènere, nivell de riquesa, desenrotllament humà...) en diferents escales territorials.
- Les relacions internacionals: aliances, organismes supraestats (OTAN, ONU, etc.) i conflictes polítics. El paper d'Espanya al món.

Continguts mínims

Conceptuals:

- Dominar el vocabulari específic de l'assignatura i utilitzar-lo adequadament.
- Conèixer i diferenciar els elements bàsics d'una societat: socials, econòmics, polítics i culturals.
- Localitzar en el mapa els diferents continents, les seues respectives unitats del relleu i els seus principals països.
- Comprendre la distribució, dinàmica natural i migracions de la població mundial.
- Entendre els trets bàsics del marc urbà i les relacions que les ciutats estableixen entre sí.
- Identificar factors i elements que constitueixen el paisatge agrari.
- Diferenciar espais agraris tradicionals i evolucionats.
- Diferenciar entre matèries primeres i fonts d'energia i conèixer les més representatives.
- Localitzar les principals regions industrials del món.
- Localitzar les principals rutes de transport i comerç del món i les grans potències comercials dominants.

- Conèixer la importància i el significat de la revolució de les comunicacions.

- Identificar els principals problemes mediambientals.

- Entendre els trets bàsics de la globalització econòmica i política actual.

- Entendre la naturalesa de les relacions entre països rics i pobres i el fenomen del subdesenvolupament.

- Entendre els trets bàsics de les formes d'organització política més habituals al món actual.

Procedimentals:

- Realitzar i interpretar mapes, gràfiques, il·lustracions, organigrames i textos com a fonts d'informació.

- Analitzar i explicar els processos, antecedents i conseqüències dels fenòmens socials i valorar la seua transcendència en el món actual.

- Realitzar senzilles investigacions utilitzant diferents fonts.

- Fer interpretacions raonades de qüestions i activitats referides als fets socials i resoldre problemes relacionats amb l'àrea per mitjà de l'aplicació de tècniques senzilles.

- Elaborar croquis, gràfics senzills, organigrames i/o mapes conceptuals per a representar els fenòmens geogràfics treballats.

- Realitzar treballs en grup i participar en discussions i debats, fonamentant les opinions i propostes de manera crítica i tolerant, i valorar la discrepància i el diàleg com a solució als problemes de la humanitat.

- Contribuir al plurilingüisme amb algunes activitats formulades en anglès.

De treball i participació:

- Realitzar les activitats i treballs de l'àrea.

- Assistir amb regularitat a classe i ser puntual.

- Mostrar curiositat per conèixer i descobrir territoris, apreciand la varietat i contrastos entre els distints llocs de la Terra.

- Participar activament en treballs de grup, debats i simulacions, aportant idees pròpies i defensant-les amb rigor i respecte.

- Valorar i respectar el patrimoni natural, cultural, lingüístic, artístic, històric i social i la seua diversitat mundial, assumint les responsabilitats que suposa la seua conservació i millora.

- Valorar els drets i llibertats humanes, rebutjant la seua conculcació en l'actualitat i en el passat històric i desenvolupar actituds de solidaritat.

- Reconèixer les actituds i situacions discriminatòries que han existit o existeixen per raó de raça, sexe, religió o per altres circumstàncies personals o socials i mostrar una actitud solidària amb els individus i les col·lectivitats que han sigut objecte de discriminació.

5. Unitats didàctiques

NOTA IMPORTANT: EL DESENVOLUPAMENT D'AQUEST APARTAT ES TROBA ANNEXAT EN LA CORRESPONENT PROGRAMACIÓ D'AULA DE 3^r D'ESO DE FORMA MÉS CONCRETA I DETALLADA.

a. Organització de les unitats didàctiques.

- UD 1. L'organització política del món.
- UD 2. El món, una economia globalitzada.
- UD 3. El sector primari
- UD 4. Minería, energia i indústria
- UD 5. Els serveis
- UD 6. Les ciutats, centre del món global
- UD 7. El repte del desenvolupament.
- UD 8. La sostenibilitat medioambiental.

b. Distribució temporal de les unitats didàctiques.

Avaluació	Unitats	Dates
1	1. L'organització política del món	Septembre a 1a setmana

	<p>2. El món, una economia globalitzada</p> <p>3. El sector primari</p>	<p>d'octubre</p> <p>2a setmana d'octubre a 1a de novembre</p> <p>1a a 4a setmanes de novembre</p>
2	<p>4. Minería, energia i indústria</p> <p>5. Els servei.</p>	<p>1a a 3a setmanes de desembre</p> <p>2a a 5a setmanes de gener</p> <p>Tot el mes de febrer</p>
3	<p>6. Les ciutats, centre del món global</p> <p>7. El repte del desenvolupament</p> <p>8. La sostenibilitat medioambiental.</p>	<p>Tot el mes de març</p> <p>1a setmana d'abril a 2a setmana de maig</p> <p>3a setmana de maig a 2a setmana de juny</p>

6. Metodologia. Orientacions didàctiques.

L'àrea de Ciències Socials pretén aconseguir en els alumnes una comprensió de la realitat social en tots els seus components: geogràfics, històrics, econòmics, polítics, socials i culturals. L'objectiu últim d'este aprenentatge és comprendre les realitats socials del present i la construcció de projectes futurs, tant individuals com col·lectius. Per a la consecució d'este objectiu ens basarem en els principis següents:

- Donar importància a la comprensió i anàlisi del món en què vivim.

- Incorporar els últims enfocaments de la investigació de les Ciències Socials i aplicar tots els recursos didàctics disponibles per a una millor comprensió i valoració de l'assignatura.

- Combinar una metodologia expositiva i una metodologia indagatòria.

- Potenciar la participació activa dels alumnes així com l'adquisició de valors que fomenten en l'alumne el respecte pel seu entorn històric-natural, la importància de l'adquisició de coneixements, el desenvolupament d'un esperit crític però obert i el respecte a la multiculturalitat.

Per a això s'estableixen els principis següents:

- Treballar des del coneixement propi de l'alumne fomentant l'aprenentatge significatiu que afavorisca una millor comprensió de l'àrea social i una gradació en l'adquisició de coneixements (adequació i gradació dels objectius programats en funció del grup i dels diferents estils d'aprenentatge).

- Facilitar la construcció de conceptes específics de l'àrea d'estudi per mitjà d'un mètode actiu i participatiu.

- Potenciar la interdisciplinarietat i la relació amb altres àrees.

- Referir-nos al nostre entorn geogràfic més pròxim, sempre que siga possible, però sense oblidar que el coneixement de la matèria requereix una visió àmplia de la diversitat del món i la societat.

- Recórrer a tots els materials i recursos didàctics possibles, adequant-los per a cada aprenentatge concret, i que van des de l'ús de la pissarra al maneig de materials específics (mapes, plànols, diapositives, audiovisuals o programes informàtics), visites i activitats extraescolars complementàries de la matèria.

- Aplicació de diverses tècniques de treball que possibiliten el coneixement de la matèria: generals (confecció d'esquemes, resums, maneig de bibliografia, etc.) i específics de la matèria (realització i interpretació de mapes, gràfiques, imatges i documentals); comentari de textos i documents específics de la matèria; realització de xicotets treballs d'investigació, recopilació d'informació, visionat i comentari d'audiovisuals.

- Alternar activitats individuals i col·lectives.

- Establir uns criteris clars d'avaluació, acords amb els objectius a aconseguir, i donar-los a conèixer prèviament l'alumnat.

- Potenciar la coordinació entre tots els components del Departament i d'estos amb altres Departaments del Centre.

- Seguir les directrius establides en el Centre en els diferents documents organitzatius de caràcter pedagògic.

a. Metodologia general i específica. Recursos didàctics i organitzatius.

La metodologia emprada al llarg del curs serà diversa per tal d'abastir la diversitat del nostre alumnat. Al llarg del curs utilitzarem per una banda classes explicatives magistrals recolzades en els medis audiovisuals com: el Powerpoint, videos, imatges... En aquestes classes el professor interpel·larà a l'alumnat per tal de que participe en les classes fent-li preguntes constantment per comprovar els seus coneixements del tema i suscitar el debat en qüestions polèmiques i d'actualitat. Per altra banda propiciarem un aprenentatge cooperatiu en alguns dels temes del curs substituint la classe magistral pels treballs grupals amb exposicions orals, reforçant d'aquesta manera la competència comunicativa de l'alumnat i la seua capacitat d'organització i coordinació entre iguals.

Per a realitzar aquesta aproximació metodològica necessitarem l'ús de múltiples recursos didàctics com:

- El llibre de text (Ed. Santillana)
- Un ordinador i projector d'aula
- L'ús d'internet
- L'ús d'aplicacions informàtiques que ens permeten donar-li un enfocament més lúdic a les classes, com per exemple el Kahoot.
- La cartografia mural del Departament.

b. Activitats i estratègies d'ensenyança i aprenentatge. Activitats complementàries.

Al llarg del curs farem moltes activitats de diferents tipus per tal de afermar el coneixement de l'alumnat. En estes activitats tindran especial importància aquelles que siguen de caràcter més pràctic, com per exemple: gràfiques, taules de dades, comentaris de notícies... que ens ajuden a contextualitzar els continguts del temari amb exemples reials, a la vegada que l'alumnat desenvolupa capacitats de relacionar conceptes.

En quant a les activitats complementàries procedirem a realitzar una excursió al port de València aconseguint d'aquesta manera una connexió entre els continguts del temari amb el mon real.

7. Avaluació de l'alumnat.

a. Criteris d'avaluació.

- Planificar la realització d'una indagació sobre problemes geogràfics amb la supervisió del docent per mitjà de la formulació de problemes a partir de preguntes i hipòtesis sobre la diversitat espacial, la interacció que hi ha entre l'espai geogràfic i els canvis i proposar un pla ordenat i flexible d'accions que facilite la selecció d'informació i recursos a partir de fonts diverses, l'estimació del temps necessari i l'organització del treball individual i grupal.
- Seleccionar i organitzar la informació rellevant, d'acord amb uns objectius previs, a partir de la comprensió de textos orals i escrits, continus i discontinus (mapes, infografies, gràfiques), usats com a fonts,

a les quals es pot accedir a través de diversos mitjans (biblioteques, Internet, eixides de camp) i aplicar estratègies, d'acord amb el seu nivell, de busca, registre, selecció i organització de la informació.

- Interpretar les dades, evidències i informació per mitjà de la representació en forma de gràfiques, diagrames, taules, mapes, informes o síntesi de conclusions, usar destreses cartogràfiques i analitzar els fets geogràfics des d'una perspectiva que relacione espais de diferent orde de magnitud.
- Comunicar de forma oral o per escrit el procés d'aprenentatge i els seus resultats per mitjà de textos corresponents a diversos gèneres, complir els requisits formals, l'adequació, la coherència i la correcció gramatical corresponent al seu nivell educatiu per a transmetre de forma organitzada els seus coneixements, interactuar en diversos àmbits amb un llenguatge no discriminatori i utilitzar la terminologia conceptual adequada.
- Usar diferents ferramentes informàtiques per a buscar, seleccionar i emmagatzemar diversos documents, considerats com a fonts, de forma contrastada en mitjans digitals i col·laborar i comunicar-se per a elaborar continguts i interpretar-los i compartir esta informació en entorns virtuals d'aprenentatge i adoptar un comportament que previnga males pràctiques.
- Buscar i seleccionar informació sobre entorns acadèmics i professionals vinculats amb els coneixements corresponents al Batxillerat i analitzar els coneixements, habilitats i competències necessàries per al seu desenvolupament i comparar-les amb les pròpies aptituds i interessos per a generar alternatives davant de la presa de decisions vocacional.
- Participar en equips de treball per a aconseguir metes comunes i assumir diversos rols amb eficàcia i responsabilitat, donar suport a companys i companyes demostrant empatia i reconeixent les seues aportacions i utilitzar el diàleg igualitari per a resoldre conflictes i discrepàncies.
- Argumentar com els riscos naturals poden representar un fre en el procés de desenvolupament econòmic i social de les àrees afectades, i fer referència als factors físics, a les desigualtats socials i a les limitacions econòmiques i tècniques dels països menys desenvolupats i fer propostes per a millorar la protecció de la població més vulnerable.
- Explicar la localització de les principals zones productores i consumidores de recursos naturals, productes agraris i manufacturats i situar-les en el seu context geopolític considerant diferents escales d'anàlisi i l'ús de mapes temàtiques i dades estadístiques.
- Diferenciar els paisatges representatius dels diversos espais econòmics a partir d'imatges, croquis i plànols i descriure la seua distribució en regions de distinta escala considerant factors de tipus ambiental i social.

- Relacionar les actuacions dels agents socials i polítics sobre l'espai geogràfic amb la necessitat de satisfer les necessitats socials bàsiques (alimentació, vivenda, desplaçament i oci) i seleccionar exemples de com eixos comportaments i interessos tenen conseqüències ambientals i socioeconòmiques en el context d'una economia de mercat, per a comprendre millor els processos econòmics i polítics més significatius.
- Analitzar la dinàmica i el funcionament d'espais geogràfics de diferent orde de magnitud i la globalitat de les interconnexions que els configuren i exemplificar-les tenint com a referència l'intercanvi de productes i béns (xarxes de transport) i d'informació (infraestructures de comunicació), el desplaçament de població i la presa de decisions polítiques i econòmiques.
- Delimitar els desequilibris territorials i la dimensió espacial de les desigualtats socials quant al desenrotllament humà i aplicar estes nocions a l'anàlisi de fets de l'actualitat relatats per els mitjans de comunicació considerant el seu possible caire informatiu.
- Estimar el grau d'idoneïtat d'algunes polítiques socials, econòmiques o territorials quant a la seua capacitat per a generar conflictes polítics, desigualtats socials i problemes mediambientals, i adoptar una actitud crítica i elaborar propostes basades en el respecte als drets humans i el desenrotllament sostenible.
- Explicar les transformacions dels espais, territoris i paisatges fent referència a processos econòmics i polítics i destacar la importància de la dimensió temporal dels fenòmens geogràfics a l'hora de comprendre la realitat actual.

b. Instruments d'avaluació.

Els instruments utilitzats per a fer el seguiment de l'alumnat i dur a terme l'avaluació seran els següents:

- Proves periòdiques de composició escrita.
- Presentació periòdica del quadern de classe, mapes, murals i altres treballs realitzats.
- Observació directa i seguiment individual sobre l'aplicació de tècniques i mètodes de treball.
- Realització d'activitats i preguntes orals a classe.
- Observació sistemàtica del comportament i actitud de l'alumne a l'aula.
- Treballs vinculats a les activitats complementàries.

c. Criteris de qualificació.

Es faran tres avaluacions dels continguts de la matèria (conceptes i habilitats) al llarg del curs. Un examen després de cada una o dues Unitats Didàctiques.

La qualificació de l'assignatura a cada avaluació establerts pel Departament es farà d'acord als següents percentatges i forquilles a criteri de cada professor/a:

- 60/70% exàmens.
- 20/30% pels procediments: activitats realitzades a classe i casa al llarg del curs i dins de cada avaluació.
- 10% per l'actitud, participació en classe, esforç i interès.

És obligatori presentar les activitats encomanades per a casa, sense les quals no es podrà aprovar l'assignatura. Es considerarà aprovat cada trimestre quan la nota final siga * 5 o superior.

* La nota final de curs serà la mitjana dels tres trimestres i es considerarà aprovat quan aquesta siga 5 o superior.

Les activitats de recuperació de les assignatures pendents d'anys anteriors es fixaran tenint en compte els criteris avaluatius del Departament, les característiques del grup i les necessitats de l'alumne, intentant que este arribe a adquirir els objectius generals de l'etapa.

L'alumnat amb l'àrea pendent de cursos anteriors haurà de realitzar un dossier d'exercicis proposat pel Departament. A més, haurà de presentar-se a un examen que contindrà una sèrie de qüestions relacionades amb tot el temari impartit, exercicis pràctics basats en fonts gràfiques, cartogràfiques i estadístiques, i definició de conceptes relacionats amb l'àrea. El dossier d'activitats es presentarà en el moment de començar l'examen de recuperació. En l'avaluació es tindrà en compte la realització d'estes activitats i el resultat de la prova.

A criteri del professor, es podran fer proves de recuperació al final de cada avaluació o a final de curs. La nota màxima de la recuperació serà un 5 i de forma excepcional podrà ser de 6.

d. Activitats de reforç i ampliació.

Les activitats de reforç i ampliació, estan integrades en els temes i es dedicaran a un tipus d'alumnat o altre segons les característiques i si han assolit o no els objectius mínims. Així, la gradació de les activitats segons la seua dificultat, partint d'un nivell baix, ens permetrà aconseguir els objectius mínims.

Així, en cadascuna unitat didàctica es regularan les activitats en funció del seu objectiu i dificultat i es proposaran activitats de reforç per als alumnes que no hagen assolit els objectius i d'ampliació per als alumnes que les assolisquen amb menys dificultats.

8. Mesures de resposta educativa per a la inclusió de l'alumnat amb necessitat específica de suport educatiu o amb alumnat que requereisca actuacions per a la compensació de les desigualtats (mesures de Nivell III i Nivell IV)

Els membres del Departament que redactem aquesta programació volem denunciar les precàries condicions en les quals l'Administració ens obliga a realitzar el nostre treball, condicions que van en clar detriment de la qualitat de l'ensenyament i de l'educació dels nostres alumnes. L'Administració educativa ens priva de la possibilitat de disposar de desdobles en els grups-classe, un recurs molt habitual en els centres i que es facilita a la majoria de Departaments didàctics. Amb l'absurda excusa de "no ser un àrea instrumental", se'ns obliga a ocupar-nos d'un número d'alumnes molt superior al que tracten altres companys en la majoria de les altres àrees i, per si això fora poc, se'ns demana que atenem la diversitat. El resultat d'aquest manifest menyspreu a la nostra àrea de coneixement són els cada vegada pitjors resultats acadèmics de l'alumnat de secundària en general en les àrees de Geografia i Història.

Conscients d'aquesta clara discriminació i convençuts de la manca general de sensibilitat respecte a aquest greu problema, passem a redactar els paràgrafs que l'administració educativa vol veure escrits en l'apartat d'atenció a la diversitat, paràgrafs més carregats de fantasia i bones intencions que de realitat.

Un dels principals objectius de l'ensenyança és oferir un apropament a la pròpia realitat dels alumnes, tant al seu entorn com a les seues pròpies aspiracions, capacitats i interessos. Açò és particularment rellevant en l'àrea de Ciències Socials, condicionada per l'estudi de casos particulars, d'evolucions específiques de determinades zones o països o de l'anàlisi de determinats contextos històrics de vegades allunyats de la seua realitat més immediata. Això suposa una dificultat causada per la diferent percepció del medi social que tenen els alumnes i aguditzada pel diferent grau de maduresa existent en l'aula.

L'alumnat no té un nivell de coneixements homogeni. En uns casos hi ha diferències molt marcades en el nivell lingüístic dels alumnes, la qual cosa provoca grans desnivells a l'hora d'entendre els conceptes -alguns de gran abstracció- específics de les Ciències Socials i que són la ferramenta bàsica de l'assignatura. En altres casos succeeix quelcom semblant amb els nivells cognitiu i actitudinal, la qual cosa influirà en la facilitat o dificultat de consecució de la majoria dels objectius de l'àrea.

Per això la programació ha de tindre en compte que no tots els alumnes adquireixen al mateix temps i amb la mateixa intensitat els objectius fixats. És necessari, per tant, atendre a estes diferències per mitjà de la realització d'activitats de reforç o d'ampliació segons les necessitats de l'alumnat. Amb això intentarem assegurar un nivell mínim per a tots els alumnes al final de l'etapa i permetrem, al mateix temps, que els alumnes més avantatjats puguin ampliar els seus coneixements més enllà d'eixe mínim comú. Totes estes activitats es tindran en compte en el procés avaluador de l'alumne.

D'esta manera per a atendre a la diversitat en l'ESO el Departament de Geografia i Història estableix les pautes següents:

- Serà necessari escalonar l'aprenentatge en cada curs, de manera que es puguin valorar els progressos parcials.
- Els continguts de reforç seran els continguts mínims però buscant fer-los més assequibles a les necessitats individuals de l'alumne.
- Els continguts d'ampliació seran els continguts expressats en esta programació, però buscant el màxim desenvolupament de totes les destreses per part de l'alumne, o uns altres de nous en funció de les capacitats i necessitats de l'alumne.
- Se seguiran les pautes metodològiques assenyalades en esta programació per a resoldre els problemes presentats en

l'aprenentatge, de manera que l'alumne troba procediments i estímuls que li permeten avançar.

- Col·laborar amb el Departament d'Orientació i amb el professorat encarregat dels possibles grups de diversificació per a diagnosticar les dificultats i adequar els objectius mínims de la programació.

- Adequar els criteris d'avaluació i promoció establits en la programació a aquells alumnes als que se'ls ha realitzat una Adaptació Curricular Individual Significativa (ACIS).

- Utilitzar els mètodes més normalitzats per avaluar i intervindre amb l'alumnat que presenta necessitats específiques de suport educatiu.

- Establir una proposta de coordinació entre els diversos estaments que intervenen sobre l'alumne: família, aula ordinària, aula de suport, etc, prioritant l'agrupament sobre la dispersió.

- Contextualitzar els problemes.

- El tractament de la diversitat a l'aula.

- Centrar l'atenció en els recursos i competències de l'alumne, sense per això obviar les dificultats.

- Però sobretot el que intentem és encetar una línia de treball que situe el problema on sembla que és: "l'atenció a la diversitat no significa només dissenyar actuacions per als alumnes que tenen necessitats singulars, tot i que això siga necessari. La veritable atenció a la diversitat consisteix en crear unes condicions en el procés d'ensenyament i de l'aprenentatge que possibiliti el desenvolupament de tots els alumnes: els que tenen dificultats i el que no en tenen.

- Normalització: Les persones amb dificultat deuen utilitzar, llevat dels casos molt excepcionals, els serveis i recursos de la comunitat.

- Integració: Tots els alumnes amb dificultats rebran l'educació que requerisquen preferentment en el marc del sistema educatiu ordinari.

- El criteri d'integració serà flexible i dinàmic en funció de l'evolució de l'alumne, aplicant-se de manera que permeti el màxim desenvolupament de les seues possibilitats.

- Individualització: L'atenció educativa dels alumnes s'ajustarà en el seu desenvolupament, duració, programes i avaluació a les característiques i singularitats de cada persona.

- Adaptacions no significatives: suposen modificacions sols en els elements d'accés o mínimes en elements bàsics o en emplaçaments escolars. Quedaran enregistrades en els documents pertinents de la programació d'aula.

- Adaptacions significatives: suposen modificacions significatives en els elements bàsics del currículum.

- La Comissió de Coordinació Pedagògica farà una revisió periòdica del procés i elaborarà un document on s'especificarà:

- Revisió de la documentació emprada i la seua adequació i operativitat.

- Revisió del procés en general.

- Propostes de millora. De tots aquests es donarà coneixement al claustre.

Per tot això cada professor delimitarà activitats de reforç encaminades a solucionar les dificultats en l'aprenentatge que es vagin detectant en els alumnes al llarg del curs. Bàsicament consistiran en:

- Desenvolupar qüestions encaminades a detectar les dificultats en: falta de vocabulari específic, comprensió lectora, capacitat d'anàlisi de fonts documentals, determinar la causalitat dels fets geogràfics, etc.

- Realitzar activitats amb diferent grau de dificultat, bé siguin de continguts mínims o de reforç, atenent a les capacitats i a l'interès dels alumnes.

- Facilitar tots els recursos possibles tendents a corregir les dificultats trobades.

- Més flexibilitat en la realització temporal del treball d'aula, en el nivell de consecució dels objectius i en les proves de control realitzades.
- Potenciar els objectius procedimentals i actitudinals com a elements més lúdics i motivadors per a l'alumne.
- Realitzar activitats que vinculen a tota la classe: treballs en grup, en parella, posades en comú i eixides, on els alumnes no sols posen en pràctica les normes de convivència, sinó que també siguen capaços de demostrar tolerància cap a les diferències intergrupals.

En els casos més complexos es requerirà l'ajuda del Departament d'Orientació.

Les activitats d'ampliació estaran dirigides a atendre les necessitats d'aquells alumnes el nivell de maduresa dels quals permeta un major rendiment. Consistiran en:

- Oferir textos o materials d'ampliació que constituïsquen un complement més en el procés d'ensenyança- aprenentatge.
- Proporcionar activitats amb major grau de complexitat que les realitzades per al grup.
- Aquell alumne/a que destaque especialment podrà realitzar senzills treballs d'investigació amb l'assessorament del professor.

9. Elements transversals

Al llarg del curs estaran presents els següents elements transversals:

a. Foment de la lectura. Comprensió lectora. Expressió oral i escrita.

Recolzarem l'aprenentatge amb lectures complementàries al llarg del curs. A més a més el treball de la comprensió lectora i la correcta expressió tant oral com escrita seran continus al llarg del curs en tant en quant son eines fonamentals de l'assignatura

b. Comunicació audiovisual. Tecnologies de la informació i de la comunicació.

L'ús de les noves tecnologies serà estimulat pel professor fent treballs amb un gran pes de l'element audiovisual. També l'ús de les eines de recerca d'informació a internet serà bàsic per a l'aprenentatge.

c. Emprenedoria.

L'emprenedoria la recolçarem quan manem als alumnes fer treballs en grup ja que hauran de desenvolupar eines de programació i planificació de tasques i hauran de mostrar iniciativa individual i col·lectiva per tal de complir amb els objectius marcats.

d. Educació cívica i constitucional.

L'educació en els valors democràtics i constitucionals també estarà present al llarg de tot el curs.

És voluntat del Departament que al llarg del curs es suggerisca a l'alumnat la lectura de determinades obres que pel seu contingut i temàtica poden contribuir a complementar el coneixement geogràfic tractat en classe. Per això, i tot i tenint en compte que la proposta pot variar en funció de les característiques dels alumnes i els grups-classe, concretem la següent lectura per enguany:

- “Un capitán de quince años”, de Julio Verne.

Una part important dels materials didàctics, L'alumnat, per seguir les classes amb normalitat, ha d'entrar i interactuar al curs Moodle amb molta freqüència. Un dels objectius principals del curs és llençar l'alumne en determinades direccions virtuals per a que investigue i amplie els seus coneixements a la xarxa, amb webs seleccionades per el professorat.

Per altra part, és freqüent proposar l'alumnat l'elaboració de presentacions informàtiques per tractar determinats temes, de forma que cada persona

elabora presentacions i després les exposa a la classe per aprofundir en algun aspecte dels temes tractats en classe.

Finalment, l'alumnat s'iniciarà en l'ús de les ferramentes digitals cartogràfiques de l'Institut Cartogràfic Valencià a través de l'ús del visor Terrasit.

10. Activitats complementàries

Per l'interès que pot tindre de cara a entendre millor les noves dinàmiques de l'economia industrial moderna, es proposarà com a activitat complementària la visita a una empresa del sector secundari als voltants de Puçol, la visita al Parc Tecnològic de Paterna (València) o la visita a la central logística de Porcelanosa.

Si el que es pretén és una visita relacionada amb el sector primari es pot proposar un recorregut per l'horta de Puçol detectant el tipus d'explotacions agrícoles i ramaderes.

Si se vol realitzar una visita per visualitzar i aprofundir en el sector terciari es proposa una visita guiada per la UPV amb la mateixa finalitat.

11. Avaluació de la pràctica docent a través d'indicadors d'èxit

L'avaluació dels processos d'ensenyament i aprenentatge és una de les funcions del professorat segons la LOMCE.

En el Reial decret 1105/2014 que regula el currículum bàsic de l'Educació Secundària Obligatòria i del Batxillerat s'estableix expressament en l'article 20: "Els professors avaluaran tant els aprenentatges de l'alumnat com els processos d'ensenyament i la seua pròpia pràctica docent, per al que establiran indicadors d'assoliment en les programacions didàctiques."

És necessària l'avaluació perquè hi haja millora i l'autoavaluació de la pràctica docent és una estratègia necessària per al desenvolupament professional dels docents. Són múltiples els factors que incideixen en la pràctica educativa i en conseqüència que estan implicats en la seua millora. La selecció dels continguts, el tractament integrat dels mateixos, l'organització espacial i temporal, els materials i recursos didàctics, la vinculació o la proximitat entre les tasques i els interessos de l'alumnat, la funció social de les tasques, la diversitat de l'alumnat, els ritmes i maneres d'aprendre, l'organització del professorat per a donar resposta a tots aquests aspectes, el treball en equip, les altes expectatives o el foment del desig d'aprendre.

INDICADORS D'ÈXIT

En aquest apartat, proposarem una sèrie d'indicadors d'assoliment que ens serviran per a comprovar el funcionament de la nostra programació i valorar la nostra pròpia actuació com a docents. Seguidament dissenyarem un procediment (qüestionaris, rúbrica, enquestes als alumnes, etc) que ens permeta arregar les dades corresponents per a valorar la situació i poder proposar i incorporar les mesures de millora que es consideren necessàries. Per a sistematitzar el treball, anem a establir una sèrie d'àmbits o dimensions a avaluar i elaborar els indicadors d'assoliment per a cadascun d'ells. Les dimensions generals que arreguen i ordenen els àmbits de treball lligats a la pràctica docent es poden classificar en:

Programació:

- ✓ Es consulta la programació al llarg del curs escolar.
- ✓ En programar es té en compte les opcions del context.
- ✓ Es dóna a conèixer als alumnes els elements de la programació:

objectius, criteris d'avaluació i metodologia.

- ✓ S'elaboren les programacions pensant a treballar per competències.
- ✓ S'analitzen en profunditat els recursos didàctics i se seleccionen sobre la base de la seua idoneïtat.

✓ A l'inici cada unitat didàctica es revisa la distribució temporal de la programació i s'adapta en funció del temps d'avaluació restant.

Diversitat:

✓ S'ha adaptat la programació a les característiques i necessitats de l'alumnat.

✓ Es demana a l'alumnat diferents produccions en funció de les seues característiques.

✓ Tant en els exàmens com en el treball de l'aula es treballen activitats de diferents nivells de dificultat.

✓ Es tenen en compte la diversitat en els agrupaments de classe.

✓ Es persegueix que els alumnes treballen en classe a un ritme adequat amb les activitats proposades tenint en compte els seus diferents característiques.

Activitats en l'aula:

✓ Es proposen exercicis que impulsen la comunicació (cercar informació, interpretar-la, prendre decisions, crear, raonar, explicar als altres...)

✓ Es proposen activitats que contribuïsquen a l'aprenentatge autònom (cerca d'informació complementària, treballs, recerques...).

✓ Les activitats i accions proposades tenen aquestes característiques: diverses, àmplies, de llarg recorregut, obliguen a pensar, permeten utilitzar recursos diferents...

✓ L'alumnat és protagonista en la classe.

✓ Totes les activitats tenen un objectiu ben definit.

✓ S'empren diferents codis (verbals, siguen orals o escrits, gràfics, numèrics, audiovisuals, etc.) per a aconseguir l'objectiu de cada activitat

✓ Les activitats són aplicables a situacions comunes de l'activitat escolar

Avaluació:

✓ A l'inici de la unitat didàctica o del projecte, els alumnes coneixen els objectius didàctics, les competències que es van a desenvolupar, les activitats que faran i com es desenvoluparà l'avaluació.

✓ S'usen diferents activitats d'avaluació (exàmens, treballs individuals, treballs col·lectius, exposicions orals, portfolis, diaris d'aprenentatge, mapes conceptuals, debats...).

✓ S'usen diversos instruments per a realitzar l'avaluació de l'alumnat (notes en el quadre del professor, rúbriques, escales d'observació, escales d'actituds, proves objectives...).

✓ Es tenen en compte les adaptacions realitzades en l'apartat de diversitat per a avaluar a través de diferents instruments si han aconseguit els objectius plantejats.

✓ Es relacionen els conceptes al llarg del curs per a evitar coneixements estancs.

INSTRUMENTS DE RECOLLIDA DE DADES

Una vegada recopilats els indicadors d'assoliment, existeixen molts instruments per a realitzar la recollida de dades que ens permeten avaluar-los (qüestionaris, enquestes, rúbriques d'autoavaluació, etc). Es plantegen a continuació uns possibles qüestionaris en funció dels indicadors d'assoliment definits anteriorment, sent 1 el valor més baix i 4 el valor més alt..

Programació					
	Consulte la programació al llarg del curs i, en cas necessari, realitze i anote les modificacions.				
	En confeccionar la programació tinc en compte les oportunitats que m'ofereix el context.				
	Al començament de cada nova unitat o projecte, proporcione als alumnes tota la informació que necessiten (aspectes que anem a treballar, objectius, activitats, competències a desenvolupar, etc.).				
	Arreplegue de manera específica en la meua programació les competències clau i les relacione amb els continguts i els criteris d'avaluació.				
	A l'hora d'elaborar la programació i les unitats didàctiques va analitzar els recursos didàctics				

	disponibles i els seleccione sobre la base de la seua idoneïtat.				
--	--	--	--	--	--

Diversitat					
1	Què faig per a conèixer la composició de la classe?				
	- Passar una prova al començament del curs escolar.				
	- Llegir els informes anteriors de cada alumne.				
	- Me la faciliten en les reunions del grup.				
2	La meua programació té en compte la diversitat de l'alumnat.				
3	Plantege activitats o projectes de diferent nivell en cada unitat i en cada examen.				
4	Tinc en compte la diversitat a l'hora d'organitzar la classe, de crear els grups, etc.				

Activitats d'aula					
1	Les activitats que propose són del següent tipus:				
	- Tancats, dirigits, del llibre, etc.				
	- Oberts, procedimentals, diversos, projectes, etc.				
	- Faciliten el treball cooperatiu.				
2	En la metodologia que aplique:				
	- Propose activitats per a facilitar l'aprenentatge autònom.				
	- Em base en les explicacions teòriques i/o				

	en el llibre.				
--	---------------	--	--	--	--

Avaluació					
1	Abans de començar amb una unitat o un projecte explique als alumnes què, amb quina freqüència i sobre la base de què avaluaré.				
2	Utilitze diferents tipus de proves (exàmens, treballs, exposicions, debats, portfolis, etc.)				
3	Utilitze diversos instruments per a realitzar l'avaluació de l'alumnat.				

A més hauríem de passar una enquesta de la labor docent als alumnes al final de curs per a poder millorar en la nostra labor. Aquesta seria contestada pels alumnes de forma anònima i arreglaria preguntes com:

1. Què és el que més t'ha agradat del curs?
2. Què és el que menys? Justifica la teua resposta
3. Estàs d'acord amb la teua nota? En cas contrari justifica la teua resposta
4. Canviaries l'ordre dels continguts impartits en les avaluacions?
5. Has utilitzat l'après en el curs en altres matèries? Si la resposta és afirmativa posa un exemple,
6. Què contingut crees que el professor hauria de millorar per a fer-ho arribar millor als alumnes?
7. Dels tipus d'activitats realitzades en classe (treballs, exposicions, debats, etc...) crees que hi ha alguna que no hauríem de seguir realitzant? En cas afirmatiu justifica la teua resposta.
8. En conclusió, crees que el curs s'adapta a les teues expectatives inicials?

MESURES DE MILLORA

L'avaluació en l'educació sempre ha de ser un instrument de millora, les dades que s'obtinguen dels qüestionaris o de qualsevol altre instrument han de ser útils per a identificar les àrees de millora que ens permeten introduir canvis en la nostra programació didàctica per a adaptar-la millor a les necessitats dels alumnes. És més productiu que l'avaluació de la pràctica docent es realitzi en determinats moments del curs escolar. Per exemple, en finalitzar cada unitat didàctica, en acabar un projecte concret o en finalitzar cada trimestre. En cadascuna d'elles pots tenir objectius diferents i trobar diferents utilitats. Açò ens permetrà introduir millores en la labor docent al llarg del curs escolar, sense haver d'esperar al fet que aquest finalitzi.

Cap del Departament:

V. Joan Morant Mayor